
REALIZACE RÁZU A PROTETICKÝCH HLÁSEK V DIALOZÍCH MLUVČÍCH Z RŮZNÝCH NÁŘEČNÍCH OBLASTÍ

MICHAELA KOPEČKOVÁ

THE REALIZATION OF THE GLOTTAL STOP IN DIALOGUES BY SPEAKERS FROM DIFFERENT REGIONS

The study presents findings from an analysis of dialogues by non-professional speakers, with the aim of identifying contemporary tendencies in the regional Czech pronunciation.

The focus is placed on the production of the glottal stop and prosthetic sounds. The previous research has suggested that speakers from Moravian and Silesian regions exhibit a tendency to omit the glottal stop. A non-standard phonetic feature is the occurrence of prosthesis – the insertion of [v] or [h] preceding vowel-initial words.

The corpus includes speech samples by 58 speakers representing four dialect groups: Bohemian, Central Moravian, Eastern Moravian, and Silesian. The analysis primarily addresses the frequency of glottal stop omission, secondarily investigating the use of prosthesis. The analysis was conducted with respect to the speakers' regional background and gender. Additionally, potential influencing factors – such as level of education, or long-term residence outside the speaker's native region – were considered.

The results demonstrate a higher rate of glottal stop omission among speakers from Moravia/Silesia compared to those from Bohemia. When instances of prosthesis are included, the overall degree of linking is found to increase among Bohemian speakers, which reflects long-term trends in contemporary spoken Czech.

Keywords: Glottal Stop; Prosthesis; Phonetics; Dialect; Spontaneous Dialogues; Regional Speech; Pronunciation

ÚVOD

Během postupného vývoje češtiny (zejména v průběhu 13.–15. století) se od sebe začaly jazykově odlišovat jednotlivé oblasti, a to jak na rovině lexikální a morfologické, tak na rovině zvukové. Na základě již ustálených změn bylo možno klasifikovat větší či menší územní celky z hlediska typických jazykových prvků, které byly v daných regionech v běžné mluvě užívány. Základní členění na nářeční oblasti, interdialekty a dialekty a popisy dialektů lze najít především v tradičních příručkách (např. BARTOŠ 1886; 1895; ŠEMBERA 1864; CHLOUPEK 1971; BĚLIČ 1972 apod.).

Vzhledem k neustálému vývoji jazyka a značnému vlivu médií (ať už klasických, tak i novějších – YouTube, podcasty atd.) je dialektologie stále významnou lingvistickou disciplínou, jež jazykové změny sleduje a snaží se tyto postihnout a klasifikovat mj. ve veřejně přístupných materiálech. Z těch lze jmenovat *Český jazykový atlas*,⁽¹⁾ korpusy mluvené češtiny *Ortofon* a *Oral*,⁽²⁾ *Mapku* (aplikaci pro korpusy mluvené češtiny),⁽³⁾ ale také *Nový encyklopedický slovník češtiny*,⁽⁴⁾ jehož součástí je také odkaz na komplexní mapu českých nářečí i s popisy základních jazykových jevů.⁽⁵⁾

Ačkoliv se současné změny v češtině projevují především na úrovni lexikální (anglicismy, neologismy, jazyk influencerů), vzhledem k migraci rodilých mluvčích napříč územím celé republiky je možné pozorovat aktuální tendence i v rovině zvukové. K typickým zvukovým prvkům, jež od sebe odlišují mluvčí z hlavních nářečních skupin – české, středomoravské, východomoravské a slezské –, patří realizace rázu (v *okně* [f ʔokɲɛ])⁽⁶⁾, protetických hlásek (*orel* [voreɫ], *Olo-*

1 <https://cja.ujc.cas.cz/>.

2 <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:ortofon>.

3 <https://www.korpus.cz/mapka/>.

4 <https://www.czechency.org/>.

5 <https://www.czechency.org/files/attachment/nareci/mapa-nareci.png>.

6 K uvedení příkladů v tomto textu využíváme znaky IPA (viz <https://www.internationalphoneticassociation.org/content/full-ipa-chart>).

mouc [ɦolomo:t͡s]) a asimilace znělosti před sonorami a konsonantem v (*k ránu* [g ra:nu], *s vodou* [z vodoũ]). S ohledem na tyto jevy se pak uvádí, že jejich realizace se liší u mluvčích z Čech ve srovnání s mluvčími z Moravy a Slezska (více dále).

Tato studie je zaměřena na sledování současných tendencí v realizaci rázu a protetických hlásek v běžné mluvě respondentů ze zmíněných hlavních nářečních oblastí. Níže jsou tak pozorované prvky stručně představeny.

1 RÁZ A PROTEZE V ČEŠTINĚ

RÁZ

Jak uvádí tradiční i novější příručky a studie (např. PALKOVÁ 1994; PALKOVÁ ET AL. 2004; SKARNITZL, ŠTURM A VOLÍN 2016), ráz je pro své akustické vlastnosti řazen ke konsonantům, ale jeho funkce v češtině je primárně delimitativní. Přirozeně je užíván před vokály na hranici slov, popř. prefixu a základu, tj. *ovoce* [ʔovot͡sɛ], *použít* [poʔuʒi:t].⁽⁷⁾ Kromě jeho plné realizace, jež je patrná i percepčně, přičemž posluchač bez problému vnímá oddělení hranic slov, příp. morfů, je možné zachytit také třepenou či dyšnou fonaci, která je typická pro frikativy.

Vynechání rázu ve většině případů nebrání porozumění, z toho důvodu i pravidla ortoepie jeho užívání v běžné mluvě pouze doporučují, a to zejména v kombinacích slov s neslabičnými prepozicemi – v *Ostravě* [f ʔostravjɛ] (HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ 1995, 25–26). Žádoucí je pak jeho pravidelná realizace v profesionálních projevech, jelikož jak naznačují současné studie (zejména ty založené na poslechových testech), ráz má významný podíl na vnímání kvality řeči a při jeho absenci je posluchači projev hodnocen jako nestandardní, až nedbalý (srov. ŠTĚPÁNOVÁ 2019; KOPEČKOVÁ 2022a). Preciznější artikulace a snaha o standardní projev má na pravidelné užívání rázu evidentní

7 V nestandardní řeči lze pozorovat také realizaci rázu ve formě epentetického šva [ə] před konsonanty (SKARNITZL A MACHAČ 2012, 5–6). Současné studie také naznačují, že nejčastěji je ráz vynecháván v pozici prefix + základ slova (KOPEČKOVÁ 2024).

vliv, míra vázání slov je v případě profesionálů jen přibližně 10 % (KOPEČKOVÁ 2022b, 94).

Častěji je ráz užíván v řeči mluvčích z Čech, naopak v mluvě obyvatel Moravy a Slezska dochází k jeho pravidelnému vynechávání a následnému vázání slov (morfů), např. *na obědě* [na objeɟe] (KRČMOVÁ 2017). Tuto tendenci tak očekáváme i v projevech participantů naší sondy.

1.2 PROTEZE

Protezi rozumíme vkládání konsonantu před vokál v iniciální pozici (příp. mediální po prefixu; KRČMOVÁ, VEČERKA, ŠLOSAR A KLOFEROVÁ 2017). Během historického vývoje se již ve staré češtině objevovalo pravidelně protetické *j-* před vokálem *i*, které je v současné době již ustálené, např. *jiný, jíti*.

V současném jazyce lze k protetickým konsonantům řadit *v-*, jež se vyskytuje převážně v běžné mluvě na území Čech – *oběd* [vobjeɟ], *poobědvat* [povobjeɟvat], dále pak ve středomoravských dialektech *h-*, např. *Olomouc* [ɦolomo:tɕ], a českých, českomoravských, ojediněle i slezských dialektech *j-*, tj. *akorát* [jakora:t]. Funkci proteze plní také ráz (viz výše). S výjimkou rázu a ustáleného protetického *j-* jsou výše zmíněné konsonanty považovány za nestandardní. K nejfrekvencovanějším patří protetické *v-*, jež je možno zachytit nejen v běžné komunikaci, ale také v médiích (filmy, seriály, talkshow, podcasty atp.).⁽⁸⁾ Vliv médií se může projevit v řeči našich respondentů ze všech nářečních skupin.

2 METODA

Do studie bylo zařazeno celkem 58 rodilých mluvčích (19 mužů a 39 žen ve věku 29–60 let) z různých regionů, přičemž zde reflektujeme pouze čtyři hlavní nářeční oblasti – českou (14), středomo-

8 Mluvčími z některých oblastí Moravy (především východní části) a Slezska může být protetické *v-* vnímáno jako příznakový jev.

ravskou (18), východomoravskou (9), slezskou (17).⁽⁹⁾ Participantů se účastnili dialogů, vždy v počtu dvou až tří osob.⁽¹⁰⁾ Dialogy byly nahrávány ve většině případů samotnými respondenty v jejich přirozeném prostředí (domácnost, hospoda, vysokoškolská kolej, práce apod.), aby byla pokud možno co nejvíce zajištěna spontaneita mluvního projevu.⁽¹¹⁾ Všechny nahrávky byly pořízeny (většinou s využitím mobilního telefonu, popř. diktafonu) v období září 2023 – červen 2024, jejich kvalita byla pro účely výzkumu dostačující.

Délka dialogu se s ohledem na počet mluvčích pohybovala v rozmezí 10–15 minut. Jeden respondent tak hovořil asi pět minut. Délku projevu shledáváme jako dostatečnou ke sledování dílčích segmentálních prvků, tj. rázu a proteze. Samotné promluvy jednotlivých účastníků trvaly v rozmezí od několika sekund až po přibližně minutu, bylo tak možno pozorovat jak kratší, tak delší promluvové úseky.

2.1 ZPRACOVÁNÍ DAT

Jak bylo již řečeno výše, v dialogích jsme se zaměřili na realizaci rázu před vokály na začátku slov, popř. slovního základu po prefixu, a protetických hlásek [v] a [ɦ] před slovy, resp. slovními základy, začínajícími na vokál *o-*. Primárně jsme, mj. s ohledem na dlouhodobý výzkum,⁽¹²⁾ klasifikovali četnost nerealizovaného rázu, sekundárně jsme zohlednili také míru realizace proteze. Ani jednu ze sledovaných složek zde nehodnotíme jako chybu v projevu, byť proteze patří k nestandardním jevům v češtině. Zajímají nás současné tendence v promluvě respondentů (viz výše).

9 Čísla v závorkách označují počet participantů v rámci nářeční skupiny.

10 Participanty výzkumu byli téměř vždy všichni účastníci dialogu (viz pozn. č. 11). Všichni byli také předem seznámeni s účely výzkumu a s nahráváním písemně souhlasili.

11 V některých případech byla kvůli nahrávání přítomna třetí, resp. čtvrtá osoba, ta však do dialogu nezasahovala, pokud ano, nebyla tato zařazena do analýzy.

12 Dlouhodobě se věnujeme realizaci rázu v češtině u rodilých profesionálních/neprofesionálních mluvčích a nerodilých mluvčích (např. KOPEČKOVÁ 2022a; 2022b; 2023b; 2024; KUČERA 2023; LIEBICHOVÁ 2023; BERINGEROVÁ 2024; HLAVÁČOVÁ 2024).

V rámci asi pětiminutového projevu jednoho mluvčího jsme vždy sledovali přibližně 100 situací, v nichž lze očekávat užití rázu či proteze. Zahrnuta byla také slova začínající vokálem na začátku promluvy, v nichž zpravidla Češi ráz zcela přirozeně realizují, v naší sondě však docházelo k případům, kdy byla patrná výslovnost bez rázu. Následně jsme vypočítali míru vázání slov / slovních kombinací, tj. ne-realizace rázu. Sekundárně jsme k míře vázání slov/kombinací bez rázu připočítali počet realizovaných protezí, kterou jsme zjišťovali obdobným způsobem. Veškeré zjištěné hodnoty uvádíme v procentech (%). Analýza byla provedena primárně percepčně, v případě potřeby jsme data ověřovali s využitím softwaru Praat.⁽¹³⁾

V souvislosti s realizací rázu jsme také sledovali pozice, v nichž byl nejčastěji vynecháván, konkrétně byly pozorovány tyto:

- lexikální slovo (VV)⁽¹⁴⁾ → *myje okna* [mije ʔokna]
- lexikální slovo (KV) → *dělat úkol* [ɟɛlat ʔu:kol]
- slabičná prepozice (zavřená) → *nad okem* [nat ʔokɛm]
- slabičná prepozice (otevřená) → *na Olomoucku* [na ʔolomoʊtsku]
- neslabičná prepozice → *z auta* [s ʔaʊta]
- prefix a kompozitum → *využít* [viʔuʒi:t]; *maloobchod* [maloʔopxot]
- konjunkce → *...jdi teď, abys...* [jɟi teʔ ʔabɪs]
- abreviace → *ODS* [ʔo de ʔɛs]

Kromě zjištěných dat s ohledem na všechny participanty jsme výsledné hodnoty komparovali na základě čtyř zvolených atributů: regionální původ, pohlaví, vzdělání a profese mluvčích. Regionální původ respondentů je pro nás zásadním, jelikož hlavním cílem je popsat současné tendence realizace rázu a proteze v běžné mluvě. Na základě teoretických východisek očekáváme, že ve výslovnosti participantů z Čech – ve srovnání s účastníky z oblastí Moravy a Slezska – detekujeme častější užití rázu i proteze.

13 Pokud byl ráz alespoň částečně percepčně patrný, byl vyhodnocen jako realizovaný.

14 V = vokál, K = konsonant.

Druhý atribut, tj. pohlaví, byl zvolen z toho důvodu, že poslední studie zaměřené na profesionální mluvčí naznačují, že muži mají tendenci k vázání slov častěji než ženy (např. KOPEČKOVÁ 2022b; 2023a).⁽¹⁵⁾ V naší sondě tak zjišťujeme, zda se tento rozdíl projeví i ve spontánních projevech.

V případě profese mluvčích je pak možné očekávat, že participanti, jejichž pracovní náplň alespoň částečně souvisí s kultivovaným projevem (učitelé, manažeři jednající s klienty apod.), budou tendovat k preciznější artikulaci i v běžné řeči. U těchto účastníků tak lze předpokládat nižší míru vázání i užití proteze.

3 VÝSLEDKY

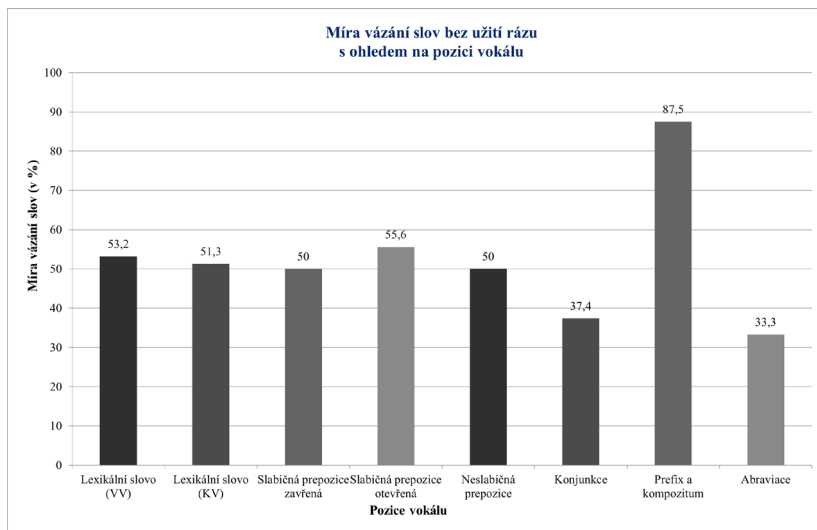
Při zohlednění všech účastníků výzkumu dosahuje průměrná míra vázání slov 45,3 %. Mluvčí tak téměř v polovině případů ráz neužívají. Tato hodnota je o více než 30 % vyšší, než jakou pozorujeme v projevech profesionálů (KOPEČKOVÁ 2022b; 2024), což dokládá již dříve zmíněný fakt, že při snaze o kultivovaný projev je přirozeně ráz užíván, naopak v běžné mluvě respondenti tendují k častějšímu vázání. Při zohlednění realizace proteze pak výsledná hodnota mírně stoupne, a to na 48,3 %, což je rozdíl zanedbatelný.

Pozorovat lze signifikantní odlišnosti mezi jednotlivými účastníky. Nejnižší míru vázání a užití proteze vykazovala žena z území Čech (14,8 %), naopak nejvyšší hodnota byla zjištěna v projevu muže z Olomoucka (73,3 %). S výjimkou zmíněných krajních hodnot se většina respondentů pohybovala v rozmezí 25–60 %.

Z grafu 1 je zjevné, že nejčastěji je ráz v běžné řeči vynecháván v pozici prefix + základ slova a v kompozitech. K vázání docházelo v téměř 90 % případů. Naopak nejnižší hodnoty byly detekovány u abreviací (33 %), což je možné očekávat, jelikož u těch dochází

15 Tato tendence se, byť s menším rozdílem, projevila také ve statistické sondě J. Volína (VOLÍN 2012).

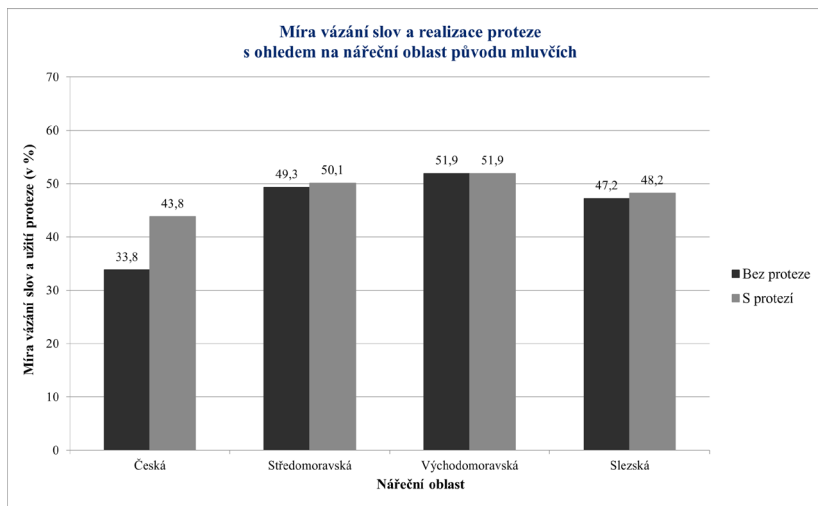
k „hláskování“ a předraz bývá přirozeně užíván, a konjunkcí *ale*, *aby*, *ani* (37,4 %). V ostatních sledovaných pozicích docházelo k vázání slov přibližně v 50 % případů.

Graf 1 – Míra vázání slov při neuzítí rázu před vokály s ohledem na pozici vokálu.

Z grafu 2 (viz níže) je patrné, že regionální původ respondentů má vliv na realizaci rázu, resp. na jeho vynechávání, a potvrzuje dosavadní teoretická východiska. Zatímco mluvčí z oblasti Čech neuzívají ráz v asi 34 % případů, u respondentů z oblastí Moravy a Slezska dochází k vázání přibližně z 50 %. S ohledem na jednotlivé nářeční skupiny jsou pak rozdíly marginální. Nejnižší směrodatnou odchylku (6,8 %) lze pozorovat u mluvčích z východomoravské nářeční oblasti, naopak nejvyšší (14,3 %) ve skupině respondentů středomoravské nářeční oblasti. Je zde třeba podotknout, že právě v poslední zmíněné skupině bylo častěji zjevné, že jsou mluvčí trochu nervózní a nehovoří během celého dialogu spontánně, naopak účastníci z východomoravské nářeční oblasti hovořili spontánně všichni. Právě míra spontaneity projevu mohla mít na výsledné hodnoty vliv.

Regionální odlišnosti se projeví i v kombinacích slov s neslabičnou prepozicí, pokud byl ráz vynechán. Zatímco participant z oblastí Moravy a Slezska zachovávali výhradně znělou podobu konsonantů, např. v *autě* [v aũce], s *oběma* [z objɛma], v projevu mluvčích z Čech se pravidelně objevovala výslovnost neznělá (tj. desonorizovaná) – v *Opatovicích* [f opatovitši:x].

Graf 2 – Míra vázání slov a realizace proteze před vokály s ohledem na nářeční oblast původu mluvčích.

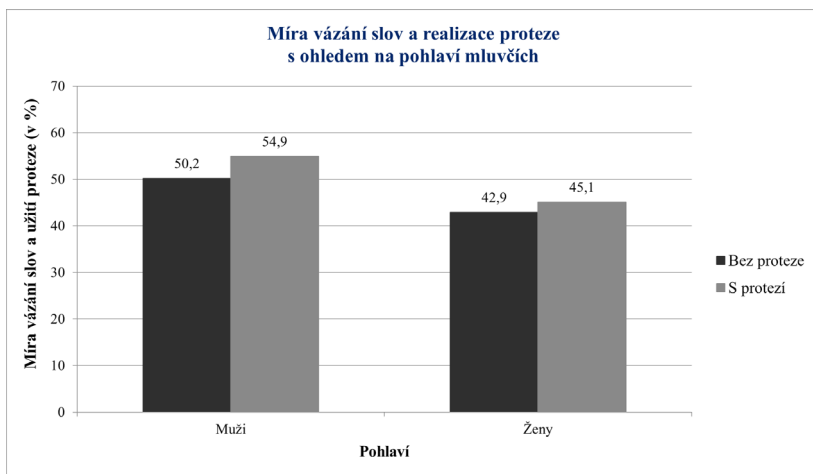
Při započítání míry realizované proteze se výsledné hodnoty v případě respondentů z Moravy a Slezska téměř neliší, ve skupině z východomoravské nářeční oblasti nebyla protetická hláska detekována ani jednou. Z celkem pěti mluvčích, u nichž se v projevu vyskytla proteze minimálně 5krát, pobývaly dvě osoby v průběhu života v Čechách (Jindřichův Hradec, Litomyšl), jedna pak žije dlouhodobě v Jihlavě, tj. v českomoravské nářeční oblasti. Vliv pobytu v těchto oblastech na trochu vyšší míru realizace proteze je tak evidentní.

Na rozdíl od zmíněných respondentů se v případě mluvčích z Čech hodnota zvýšila o 10 %, což bylo vzhledem k charakteru českého in-

terdialektu očekávané, např. *na oběd* [na vobjet], *on ale neví* [von ʔale nevi:]. Ani v tomto případě se však nejedná o významný nárůst, jenž mohl být, podobně jako v případě rázu, ovlivněn mj. snahou některých mluvčích o preciznější mluvní projev.

Výsledná klasifikace při komparaci mluvčích na základě atributu pohlaví (graf 3) vykazuje jen malé rozdíly v projevech mužů a žen, a to jak při sledování vázání slov bez rázu (asi 7 %), tak při zahrnutí míry užití proteze (necelých 10 %) – v obou případech byly detekovány nižší hodnoty u žen. Nebyla tedy potvrzena tendence zjištěná u profesionálních mluvčích, v jejichž případě muži vynechávají ráz až dvakrát častěji než ženy (KOPEČKOVÁ 2022b, 97).

Výsledky této sondy však mohou být částečně ovlivněny nerovnoměrným zastoupením obou pohlaví, jelikož dvě třetiny zkoumaného souboru zastupují právě ženy.

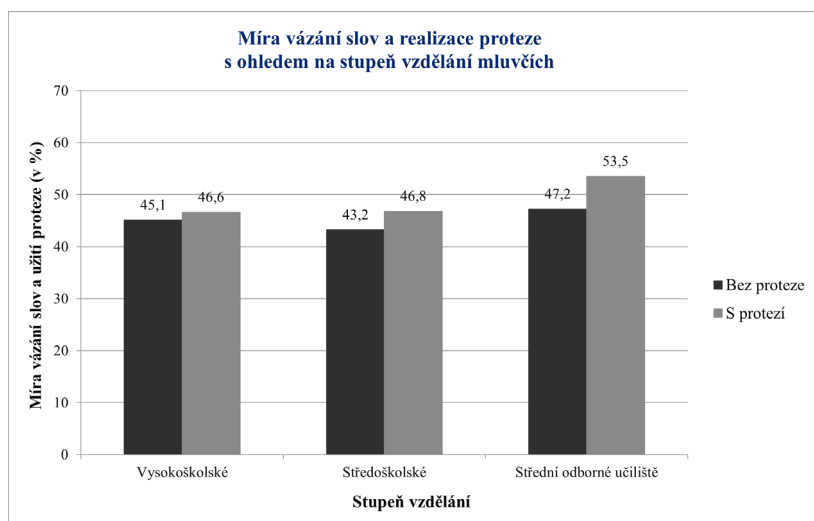
Graf 3 – Míra vázání slov a realizace proteze před vokály s ohledem na pohlaví mluvčích.

S ohledem na vzdělání a profesi (graf 4 a 5) je možné konstatovat, že v běžné mluvě tyto atributy nemají významný vliv na vázání slov,

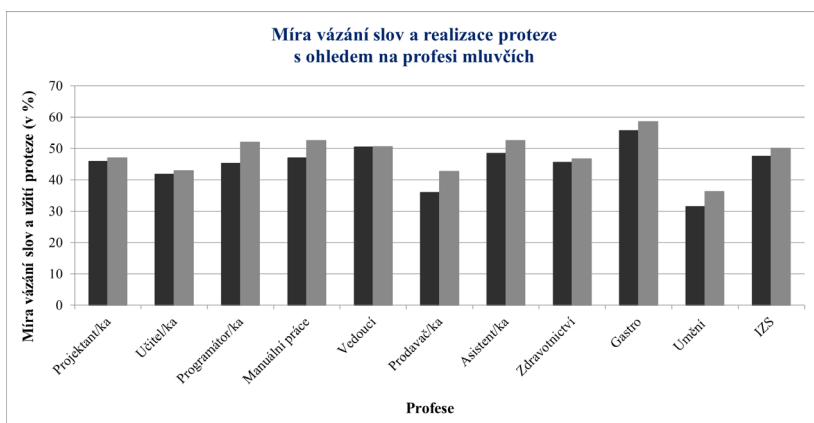
resp. kombinací prepozice + slovo. Mluvčí s vysokoškolským, středoškolským a středním odborným vzděláním vykazují podobné hodnoty pohybující se kolem 45 %, tj. v souladu s průměrnou hodnotou pro všechny respondenty.

Při komparaci účastníků na základě konkrétní profese se podprůměrné hodnoty vyskytují u mluvčích s profesí prodavač/prodavačka a u umělců. V případě umění byl tento výsledek očekáván, jelikož se konkrétně jednalo o zpěvačky, tj. participantky, jež se projevem živí. Výrazněji nadprůměrné hodnoty (56 %) pak byly zjištěny u respondentů pracujících v gastronomii.

Podobné tendence lze pozorovat při zahrnutí proteze do klasifikace výskytu vázání, o něco větší rozdíl (byť v jednotkách procent) je možné sledovat u mluvčích s nejnižším vzděláním v rámci sledovaného souboru, tj. u absolventů středních odborných škol, s ohledem na konkrétní profesi pak vykazují rozdíly (mezi mírou vázání při zohlednění rázu a mírou vázání při zahrnutí proteze) respondenti pracující v oblasti programátorství, manuální práce, prodavačky, méně umělci.

Graf 4 – Míra vázání slov a realizace proteze před vokály s ohledem na stupeň vzdělání mluvčích.

Graf 5 – Míra vázání slov a realizace proteze před vokály s ohledem na profesi mluvčích. Černé sloupce zobrazují míru vázání slov bez užití rázu, šedé sloupce míru vázání slov bez užití rázu a při realizaci proteze.

Vliv regionálního původu mluvčích na klasifikaci posledních dvou atributů (tj. vzdělání a profese) lze vyloučit, jelikož všechny dílčí skupiny byly zastoupeny účastníky z různých nářečních oblastí, např. profese programátora/programátorky (rozdíl při zahrnutí proteze 7 %) vykonávají dva mluvčí z české nářeční skupiny, dva ze středomoravské a jeden ze slezské.

Na tomto místě však považujeme za vhodné připomenout, že zatímco atribut vzdělání byl početně poměrně rovnoměrně zastoupen, u profesí se s výjimkou administrativy, učitelství, manuálních prací a zdravotnictví jednalo spíše o jednotky mluvčích (tři účastníci a více). Výsledné hodnoty tak mohou poskytnout primárně podněty k dalšímu sledování.

ZÁVĚR

Výsledná data naší sondy naznačují, že dlouhodobé regionální tendence s ohledem na realizaci rázu a proteze přetrvávají i v současné běžně mluvené češtině a podporují tak dosavadní teoretická výcho-

diska. Jak jsme očekávali, mluvčí z oblastí Moravy a Slezska tendují k častějšímu vázání slov a kombinací slov s prepozicí (asi v 50 % případů), respondenti v oblasti Čech naopak přibližně z 65 % situací ráz realizují. Zjištěna byla také odlišná výslovnost spojení s neslabičnou prepozicí, přičemž v moravských a slezských dialektech je pravidelně zachována výslovnost znělá – z *obchodu* [z *opxodu*], v Čechách neznělá [s *opxodu*].

Při zahrnutí proteze do klasifikace míry vázání se výsledná hodnota liší zejména u participantů z Čech, a to o 10 %, v případě mluvčích z moravských a slezských nářečních oblastí se dle klasifikace proteze téměř nevyskytuje. V projevech všech respondentů jsme detekovali pouze protetický konsonant *v-*, očekávané protetické *h-* ve středomoravské nářeční skupině se nevyskytlo ani jednou.

Naopak nebyl potvrzen předpoklad na základě zkoumání profesionálních mluvčích o častějším užívání rázu v projevu žen. Výsledné hodnoty se lišily pouze o 8 % ve prospěch žen (podobně při realizaci proteze), proto lze vliv pohlaví na realizaci rázu ve spontánní mluvě považovat za marginální.

Podobně je možné klasifikovat vliv vzdělání a profese, přičemž na ráz nemají tyto atributy pravděpodobně vliv vůbec, v případě proteze byla zjištěna vyšší míra realizace u participantů s nejnižším vzděláním v rámci naší sondy (střední odborná škola). Mohli bychom se tak domnívat, že s vyšším vzděláním mírně klesá pravidelné užívání proteze i v běžné řeči. Potvrzení takového předpokladu však vyžaduje zkoumání většího souboru respondentů.

V závěru je nutné zmínit možné faktory mající na výsledná data vliv. Na základě vlastní percepce bylo zjevné, že ne všichni respondenti hovořili v průběhu celého dialogu zcela spontánně. V začátcích byla patrná nervozita, v některých případech i pomalejší tempo řeči, dále také snaha o „lepší“ výslovnost. Všechny tyto faktory mohly ovlivnit především realizaci rázu, jelikož pomalejší mluvní tempo i preciznější řeč má pozitivní vliv na častější užití rázu – tuto tendenci dokládají především sondy zaměřující se na profesionální

mluvčí. Zcela uvolněný projev bylo možno sledovat bez výjimek pouze v dialozích participantů z východomoravské nářeční skupiny, ten se mj. projevil i v lexiku, jež je pro danou oblast typické.

V budoucnu je plánováno rozšíření zkoumaného vzorku k potvrzení zjištěných tendencí a zkoumání dalších regionálních prvků, konkrétně asimilace znělosti před sonorami a konsonantem *v*, v případech respondentů ze Slezska pak progresivní asimilace konsonantu *v* ve spojeních *kv*, *tv*, *sv* a podobně.

Mgr. Michaela Kopečková, Ph.D.
Katedra bohemistiky
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 512/10
771 80 Olomouc
michaela.kopeckova@upol.cz

Zpracování studie bylo umožněno díky finanční podpoře
Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci
v letech 2022–2024 z Fondu pro podporu vědecké činnosti
(FPVC2022/09).

LITERATURA

- BARTOŠ, František. 1886. *Dialektologie moravská 1*. Brno: Matice moravská.
- BARTOŠ, František. 1895. *Dialektologie moravská 2*. Brno: Matice moravská.
- BERINGEROVÁ, Klára. 2024. *Realizace rázu a asimilace znělosti u neprofesionálních mluvčích z vybraných nářečních oblastí*. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. FF UP v Olomouci.
- BĚLIČ, Jaromír. 1972. *Nástin české dialektologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Český jazykový atlas. 2012–2014 Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. <https://cja.ujc.cas.cz/> (přístup 26. 9. 2025).
- Český národní korpus. *Mapka: Aplikace pro korpusy mluvené češtiny*. <https://www.korpus.cz/mapka/> (přístup 26. 9. 2025).
- HLAVÁČOVÁ, Nicole. 2024. *Analýza řeči neprofesionálních mluvčích z východomoravské nářeční oblasti se zaměřením na zvukovou rovinu jazyka*. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. Olomouc: FF UP v Olomouci.
- HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. 1995. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia.
- CHLOUPEK, Jan. 1971. *Aspekty dialektu*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, <https://digilib.phil.muni.cz/cs/handle/11222.digilib/103543> (přístup 26. 9. 2025).
- International Phonetic Association. *Full IPA Chart*, <https://www.international-phoneticassociation.org/content/full-ipa-chart> (přístup 26. 9. 2025).
- KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovní češtiny*, <https://www.czechency.org/> (přístup 26. 9. 2025).
- KOPEČKOVÁ, Michaela. 2022a. *Mluvní vzory v hlavním televizním zpravodajství (Analýza zvukové roviny v projevu vybraných moderátorů)*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci.
- KOPEČKOVÁ, Michaela. 2022b. „Deletion of glottal stop by professional speakers.“ *Bohemica Olomucensia* 14(2), s. 90–107.
- KOPEČKOVÁ, Michaela. 2023a. „Use of glottal stop and voicing assimilation in Czech regional TV news.“ *Conference paper. 18th Annual Meeting of the Slavic Linguistics Society*, Bratislava (25. 8. 2023).
- KOPEČKOVÁ, Michaela. 2023b. „The Realization of the Glottal Stop in Utterances Read by Students of Czech as a Second Language.“ *Bohemica Olomucensia* 15(2), s. 58–91.

- KOPEČKOVÁ, Michaela. 2024. „Use of Glottal Stop in the Czech Language by Professional vs. Non-professional Native Speakers in Comparison Non-native Speakers.“ *Conference paper. 45th International Colloquium of Functional Linguistics*, Olomouc (5. 10. 2024).
- KRČMOVÁ, Marie. 2017. „RÁZ“. In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Eds. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová, <https://www.czechency.org/slovník/RÁZ> (přístup 26. 9. 2025).
- KRČMOVÁ, Marie, VEČERKA, Radoslav, ŠLOSAR, Dušan a KLOFEROVÁ, Stanislava. 2017. „PROTEZE“. In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Eds. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová, <https://www.czechency.org/slovník/PROTEZE> (přístup 26. 9. 2025).
- KUČERA, Jakub. 2023. *Analýza mluvního projevu současných českých politiků*. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. Olomouc: FF UP v Olomouci.
- LIEBICHOVÁ, Tereza. 2023. *Analýza regionálních změn v mluvním projevu dětí s ohledem na jevy zvukové roviny*. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. Olomouc: FF UP v Olomouci.
- PALKOVÁ, Zdena et al. 2004. „Stabilizace některých termínů pro fonetický popis češtiny v závislosti na nových výsledcích výzkumu.“ In *Sborník z Konference česko-slovenské pobočky ISPhS*. Ed. Tomáš Duběda. Praha: FF UK, s. 65–74.
- PALKOVÁ, Zdena. 1994. *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Karolinum.
- SKARNITZL, Radek, ŠTURM, Pavel a VOLÍN, Jan. 2016. *Zvuková báze řečové komunikace: fonetický a fonologický popis řeči*. Praha: Karolinum.
- SKARNITZL, Radek a MACHAČ, Pavel. 2012. „Míra rušivosti parazitních zvuků v řeči mediálních mluvčích.“ *Naše řeč* 95(1), s. 3–14.
- ŠEMBERA, Alois Vojtěch. 1864. *Základové dialektologie československé*. Vídeň, <https://ndk.cz/view/uuid:645e3670=-9e4c11-dc-09bfo00-606d5fd6c?page-uuid:b3b9fao9-eb62-4505-8097-cdb51316fb5f>.
- ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. 2019. *Vývoj kodifikace české výslovnosti*. Praha: Academia.
- VOLÍN, Jan. 2012. „Jak se v Čechách ‚rázuje‘?“ *Naše řeč* 95(1), s. 51–54.
- Wiki Český národní korpus. Korpus neformální mluvené češtiny s víceúrovňovým přepisem: Ortofon, <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:ortofon> (přístup 26. 9. 2025).